

АКРЕДИТАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ЯК МЕТОД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мороз Світлана Анатоліївна

Національний університет цивільного захисту України (м. Харків)

За дослідженнями фахівців Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, якість освіти може бути розкрита через зміст таких складових як: «якість освіти (знання, уміння, способи вирішення завдань); якість методів навчання і виховання (організація пізнавальної діяльності, мотивація пізнавальної діяльності, контроль за здійсненням навчальної діяльності); якість освіченості особистості (засвоєння знань, умінь та навичок, засвоєння моральних норм), якість освітніх послуг (якість кадрового, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення і т.н.)» [3]. Кожна з наведених вище складових має свою частку компетенції у забезпеченні якості освіти, а отже потребує на увагу дослідників як в контексті теоретико-методологічного обґрунтування свого змісту, так і з огляду на практичну значущість відповідної категорії у межах формування та реалізації державної політики щодо забезпечення якості надання освітніх послуг. У межах цієї публікації ми звернемо увагу на ту складову якості освітніх послуг, зміст якої має безпосередній зв'язок з проблематикою місця та ролі держави у забезпеченні якості вищої освіти на національному рівні. На нашу думку, з'ясування переліку найбільш перспективних напрямів впливу суб'єктів державного управління на якість освітньої діяльності ВНЗ, а також визначення потенціалів використання тих чи інших методів державного управління якістю вищої освіти, може бути розглянуто на рівні актуальних для розвитку теорії державно-управлінської науки завдань. У межах попередніх напрямів наукових пошуків нами було з'ясовано той факт, що проблематика забезпечення якості вищої освіти на національному (державному) рівні може бути розглянута через призму таких напрямів позиціонування її змісту, як: державний стандарт вищої освіти, стандарти ВНЗ та галузеві стандарти; ліцензування освітньої діяльності; акредитація ВНЗ, напрямів підготовки та освітніх програм [1]. Кожен з цих напрямів не лише може, а і повинен бути розглянутий в контексті змісту та практики використання методів державного управління якістю освітньої діяльності та якістю вищої освіти, у тому числі й у сфері публічного управління.

У межах цієї публікації ми звернемо увагу на ту складову проблематики забезпечення якості вищої освіти на національному (державному) рівні, зміст якої має безпосередній зв'язок з питаннями акредитації. На нашу думку, саме цей напрям в організації наукових пошуків є найбільш значущим та таким, що може забезпечити найбільш відчутний ефект при вирішенні питань створення та подальшого удосконалення змісту програм підготовки та перепідготовки фахівців сфери публічного управління. Про актуальність обраної

проблематики, хоча і досить умовно, свідчить і той факт, що питання акредитації у сфері вищої освіти були обрані у якості фокусу роботи семінару «Система внутрішнього забезпечення якості освіти згідно з європейськими стандартами» (15-23 травня 2017), організація та проведення якого в Україні здійснюється Американськими Радами з міжнародної освіти за підтримки Чеської агенції розвитку [5]. Неабияка увага наукової спільноти до питань розробки програм, акредитації та забезпечення якості вищої освіти на національному та університетському рівнях, а також факт проведення Семінару відразу у декількох найбільш потужних з огляду на рівень та перспективи розвитку університетської освіти містах України (Харків, Київ, Одеса, Львів), свідчать не лише про значущість порушених питань (побудова системи внутрішнього забезпечення якості освіти згідно з європейськими стандартами; міжнародний досвід з внутрішнього забезпечення якості у вищій освіті; акредитаційні стандарти для вищої освіти) для забезпечення якості освітньої діяльності, а у тому числі й про увагу держави до вирішення відповідних питань.

Відповідно до норм п. 2 загальної частини Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, акредитація ВНЗ уявляє собою державне визнання його статусу (рівня акредитації). Акредитація напряму підготовки, спеціальності у навчальному закладі за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем – це державне визнання відповідності рівня підготовки (перепідготовки) фахівців державним вимогам до напряму підготовки, спеціальності та ВНЗ, затвердженим МОН України [2]. Використання методу акредитації ВНЗ з боку суб'єктів державного управління є дещо обмеженим, адже ініціювання відповідних процедур перебуває у безпосередній компетенції навчального закладу. Разом з тим, проведення державної акредитаційної експертизи, з огляду на обмеженість дії сертифікату про акредитацію ВНЗ та напряму підготовки, спеціальності (сертифікат який видається вперше діє п'ять років, а той який видається за результатами наступних акредитацій – 10 років) є потужним інструментом впливу держави на якість освітньої діяльності та якість вищої освіти. З огляду на високу ресурсну собівартість процедур державної акредитаційної експертизи, вважаємо за можливе, з одного боку суттєво збільшити час дії сертифікату про акредитацію навчального закладу (напряму підготовки, спеціальності), наприклад до 15 або 20 років, але при цьому запровадити у дію обов'язковий державний акредитаційний контроль. Періодичність проведення такого контролю так само як і зміст процедур у його межах потребують на додаткове обговорення. З одного боку, зменшить залежність ВНЗ від держави, але при цьому підвищить рівень його відповідальності за якість своєї професійної діяльності. Крім того, ініціатором державної акредитаційної експертизи повинна виступати держава. Щодо акредитації освітньої

програми, то норма п. 4 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» розкриває її зміст через оцінювання освітньої програми та (або) освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання [4]. На нашу думку, процедури акредитації освітньої програми повинні бути пов'язані з державним акредитаційним контролем на необхідність запровадження якого ми звернули увагу вище. Іншими словами, акредитація освітньої програми повинна розглядатись через призму змісту та практики реалізації механізму державного акредитаційного контролю.

Слід звернути увагу, що використання методу акредитації є порівняно розповсюдженою практикою, у тому числі і на глобальному рівні. На цьому рівні забезпечення якості вищої освіти акредитація розглядається через призму: визначення стану відповідності навчальної програми та ВНЗ встановленим критеріям (стандартам); оцінювання, в основу якого покладено результати ранжування тих чи інших якостей об'єкту безпосередньої уваги за принципом «відповідає» або «не відповідає». Найбільшого свого розвитку метод акредитації набув в Німеччині та Нідерландах, а також тих у тих країнах, системи вищої освіти яких були розбудовані з прийняттям до уваги німецького досвіду).

Список використаної літератури

1. Мороз С. А. Державне управління розвитком трудового потенціалу ВНЗ: компетенція людини, університету та держави [Електронний ресурс] / С. А. Мороз // Державне управління: удосконалення та розвиток : електронне наукове фахове видання Академії муніципального управління. – 2016. – №4. – Режим доступу до журн. : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=967>
2. Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах / Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р. № 978 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – С. 233–235
3. Положення про моніторинг і контроль якості освіти [електронний ресурс] / Навчання: положення // УДПУ імені Павла Тичини. – Режим доступу: <http://econom.udpu.org.ua/uk/navchannya/dekanat/polozhennya/>
4. Про вищу освіту / Закон України від 01.07.2014 р., № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63. – С. 7–14.
5. Система внутрішнього забезпечення якості освіти згідно з європейськими стандартами [електронний ресурс] / Новини від 11.05.2017 // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/povidomlennya/2017/05/11/vidkrito-reestracziyu-na-seminari-«sistema-vnutrishnogo-zabezpechennya-yakosti-osviti/>